

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

EVROPAKORO KONSILI

Strazburg, 9 juli 2008 ber{

GVT/COM/II (2007)002

KOMITETI VA[DEJBE GODI PE KONVENCIJA VA[E NAIONALNO
MINORITETONBGORO PROTEKTIRIBE

E NEKANUTNE JUGOSLOVAIJAKERE REPUBLIKA MAKEDONIJAKERE
GAVERNOSKERE KOMENTARIJA BA[O DUJTO GINDIPE E KOMITETOSKORO
PE NACIONALNO MINORITETONGORO PREOTEKTIRIBE KOTAR E NEKANUTNE
JUGOSLAVIJAKERE REPUBLIKA MAKEDONIJA

(lendine ko 5-to sepetembro 2008 ber{)

E GAVERNOSKERE KOMENTARIJA KI NEKANUTNI JUGOSLAVIJAKERI
REPUBLIKA MAKEDONIJA VA[E KOMITETOSKORO GINDIPE KOTAR 23-TO

**FEBRURI 2007 BER[VA[E KONVENCIJAKORO IMPLEMENTIRIBE VA[E
NACIONALNO MINORITETONGORO PROTEKTIRIBE KI REPUBLIKA
MAKEDONIJA**

Generalno komentarija

E Republika Makedonijakoro Gaverno lela bari sama va{ e implementiribe e Konvencijakoro pe nacionalno minoritetongoro protektiribe. Kotar e avgo/per{o/ Gindipe e Komitetoskoro ko maj 2004 ber{, kerdine si bare zora te barjarel pes e etnikane minoritetongiri participacija ko sa e sfere katar e makedonijakoro sasoi{nipe/societa/. Amenge si baro ho{ipe/baripe/ so adava so resljam reflektirinena pes vi ko Dujto gindipe e Komitetoskoro va{ e Republika Makedonija ando ko februari 2007-to ber{. Khamela pest e vakeren pes sa so resljam ko sa e sasoi{niaksere/societakere/ sfere, sar so si i edukacija, ~hibjengoro istimalkeribe/prakticiribe/, e mediumija, maripe mamuj i diskriminacija thaj e institucijengoro phutiribe va{ e nacionalno minoritetongoro barjaripe ko d`ivdipe thaj butikeribe ko centralnikano thaj lokalnikano nivelo.

Pali e obligacije e RKZNM-eskere, fundavno fremi e Republika Makedonijakere Gavernoskoro va{ e minoritetengere politikakoro kreiribe, vi majodori ikerela pes d`i ki sasti implementacija e Fremeskere phaglelafesar/phanglevorbasar/ ko kanunengoro dejbe thaj praktika ki Republika Makedonija, so si jekh ktoar e maju~he prioriteteskere resarina/aresipen/ thaj e Gavernoskiri buti.

Resarinasar/cilosar/ te laharel pes o koordiniribe ko umal e manu{ikane hakajengere/~a~ipenengere/ generalno dikindoj, ma{kar e ministeriumija thaj institucije, e Republika Makedonijakoro Gaverno kergja ma{kar resorengiri kupa/badani/, savo so inteziviringja peskiri buti ko 2007-to ber{. Akale kupakiri/badaneskiri/ buti sit e koordinirinel e aktiviteton sa e manu{engere so si hemime ko rekomandacijengoro implememntiribe kotar e KN/Khetanutne Nacije/, d`aindoj pali buteder konvencije thaj mehanizmija va{ monitoring ko Evropakoro Konsili, so resle kotar 2006-to d`i ko 2007-to ber{. Konkretno, e rekomandacije so si va{ e respektiribe e Konvencijakoro va{ sa e formengoro eliminiribe pe d`uvlengiri diskriminacija, i Konvencija va{ sa e formengoro

eliminiribe ki rasakiri diskriminacija thaj Ma{karmutno/internacionalno/ pakti va{ ekonomikane, socijalakere thaj kulturakere hakaja/~a~ipena/.

Ko resarina/cilija/ va{ e bajraripe e nacionalno minoritetongere hakaja/~a~ipena/ thaj niveloskoro vazdipe/bajraripe/ ko nacionalno minoritetongoro protektiribe, ko januari 2007-to ber{ e Republika Makedonijakoro Gaverno angja i Strategija va{ e komunitetongoro hemipe ko sasoinipe/societa/ save so nane ma`oriteti. I Strategija lela andre aktivitetija va{ e minoritetongoro la~heder hemipe ko sasoinipe/societa/. Pali olate ando si vi e Akcijakoro plani va{ e Strategijakoro implementiribe. Te avel pes d`i ko jekh transparentno butikeribe e Sektorskoro va{ e Fremeskoro phanglola-feskoro/phagle-vorbakoro/ implementiribe kerdini si thaj trine ~hibjengiri web rigori (www.siofa.gov.mk). Majodorig, o Gaverno angja decizija e Sektore te vazdel ko nivelo sar Sekretarijati, koleste isi buteder personali thaj bareder ingerencije.

Sar rezultati kotar sa e kerdine aktivitetondar, e minoritetongoro procenti so kerena buti ki publikani/phutardi/ administracija thaj e institucije barilo. E Republika Makedonijakoro Gaverno kergja decizija te barjarel o bud`eti va{ trin thaj dopa{/ekva{/droma ko 2007-to ber{, te {aj te del fundavne kondicije va{ la~heder hemipe e minoritetongoro ko sasoinipe/societa/. Ko januari 2007-to ber{ o generalno nivelo hemipastar andre si 22.2% (etnikane Albancija 16.9%, etnikane Serboja 1.6%, etnikane Khoraja/Turkoja/ 1.5%, Roma 0.6%, Aromanija 0.5%, Bo{njakija 0.3% thaj javera 0.8%).

I Asambleja dikhela vi o phu~ibe va{ bareder hemipe e minoritetongoro ande politika thaj publikano d`ivdipe. Kerela pes buti upral arakhibe solucije d`aindoj pali akava phu~ibe vi ko Alusaribaskoro/elekcijengoro/kanuni.zakoni/ so javere rigatar khamela pes te del buteder garancije thaj e minoritetongoro sasti thaj efektivno jekhipes, sar so phenena vi e rekomandacije kotar e Rezolucija (2005)4 e Ministerongere komitetestar va{ e RKZNM-eskoro implementiribe kotar e Republika Makedonija.

O Gaverno kerela bareder numero aktivitetija te pharuven pes e **Romane komunitetoskere** problemija, sar kotor e maripastar mamuj olengiri marginalizacija. Kodoleske andi si Nacionalno strategija savi so vi kerela pes ani praktika.

O Ministeriumi va{ buti thaj socijalnikani politika peskere bud`etostar dingja love va{ duj proektija:

E romane ~havengoro integriribe ko anglalsikljovnjakiri edukacija (hurdelina). Akava proekti si realizirimo ko 15 hurdelina ko them, astarindoj kotar oktovri 2006-to ber{ d`i ko 2008-to ber{. Planirinela pes ko enja ber{eskoro vakti/vrama/ te integririnen pes 450 ~havore ma{kar 4,5 d`i ko 6 ber{a. Planirinela pes akale ~havencar te keren buti 15 sikavne kotar e romani komuniteta, so ka anel d`i ko adava te pharuvel pes vi o problemi ko bibukjaribe.

Akava ber{, va{ 8-toto aprili - Ma{karthemutno/internacionalno/ Romengoro dive, promoviringja pes i inicijativa te phutrel pes i avgo ma{karuni sikljovni ki romani ~hib, so ka ovel avgo, na numa ki republika Makedonija, numa vi buhleder ano regioni.

Ko januari 2007-to ber{ e Republika Makedonijakiri Asambleja, khetane e manu{Encar kotar e Evropakoro parlamenti, kergja phutardi diskusija va{ e romane phu~ipena anavkerdi/vakerdini/ sar ,,Nanipe d`anipe, ja palem nanipe la~hi voja,,. Ki diskusija lelja than e Asamblejakoro prezidenti, o Ministeri va{ avrutne bukja, o Teliministeri va{ edukacija, manu{a kotar Evropakoro parlamenti, manu{a kotar Republika Makedonijakiri Asambleja, manu{a kotar na-gavernoskere organizacije, politikane partije, internacionalno organizacije thaj javera.

Sar kotor Romane Dekadatar, e Republika Makedonijakoro Gaverno dela dumo/`utipe/ te vazden pes 8 romane informacijengere centrija ko sasto them. Akale centrongiri buti ka ovel te den informacije e Romenge te {aj lokheder te len pengere hakaja/~a~ipena/ thaj te keren lokheder i kooperacija ma{kar e lokalnikane avtoritetija thaj o civilno sektori. O proekti astargja ko mart 2007-to ber{ ko komune Skopje, Tetovo, Gostivar,

Bitola, Prilep, Kumanovo, [tip thaj Del~evo. I resarin/ocilo/ si te kreel pes konekcija ma{kar e romani komuniteta thaj e institucije ko lokalnikano nivelu, sar so si i Agencija va{ e buti, e Centrija va{ socijalnikanibuti, Zavodi va{ sastipaskiri protekcija, e lokalnikane avtoritetija, manu{a/gende/ ko komunakere konsilija va{ edukacija ko lokalno nivelu thaj e Sektorsar va{ urbanizmi ko lokalno nivelu. Te d`al la~he akava proekti kergja pe partneriribe 8 romane na-gavernoskere organizacijencar.

E Romengoro avibe d`i ko sastipaskere servisija si elaboririme teleder ko komentarija dendine kotar o Ministeriumi va{ sastipe.

E Republika Makedonijakoro Gaverno si but aktivno vi ko keribe funkcionalno **politikano dijalogo** ma{kar e politikakere akterija kotar akala etnikane komunitetija. O dijalogo si kontinuirime procesi thaj ad`ikerela pes te dikhen pes e rezultatija olestar. Sar te si, importantno/mahat/ si te phenel pes kaj e nacionalno mehanizmija save so dena {ajipe va{ politikano dijalogo funkcionirinena thaj si pe sa e politikane subjektongere vasta. Sar la~hder/mi{teder/ te arakhel pes khetanutno dikhibe va{ varekana diferentno interesija, si phu~ibe pa{e d`i ki politikani kultura, thaj nane ko nanipe la~hi legislativa, ja palem la~hi administrativno praktika. Akala phu~ipa nane karakteristikane numa va{ e makedonijakoro sasoitnipe/societa/, numa vi va{ e but javera thema. Odoleske kana analizirinena pes akala phu~iba khamela pes te ovel amen sama thaj haljovibe, ikerindo ki godi olengere specifike thaj lungevakteskoro procesi so d`ala olencar.

E Ministeriumija thaj e javera bukjarne kupe/badana/dengje akala konkretno komentarija:

Ministerumi va{ kultura

Kotar e sugestije so dingja ko Gindipe e Komitetoskoro save so phenena kaj e kultruakere identitoskoro zuraribe va{ javereder komunitetija si javereder thaj bila~eder, o Ministerumi va{ kultura phenela kaj d`aindoj pali o Kanuni va{ protektiribe e kulturakere barvalipasko, andino ko marti 2004-to ber{, e kulturakoro barvalipe si protektirimo sar fundavno moljaripe e Republika

Makedonijakoro thaj khamela pest e protektirinel pes ki sasti Republika Makedonijakiri teritorija.

E kulturakoro barvalipasko protektiribe kerela pes upral e funda kotar oleskoro moljaripe thaj nivelu kotar barvalipaskoro tro{alipe, bizi te dikhel pes o vakti/vrama/, o than kote so kergja pes, ja palem koj kergja ole, bizi te dikhel pes o barvalipe si kotar religijakoro karakteri, ja palem te dikhel pes save religijake krele pes lafi/vorba/.

E kulturakoro barvalipe ki republika Makedonijakiri teritorija si atesti so sikavela e univernalnikane molja save so kerdile pes ko akala themeskire teritorije. E kultrurakoro barvalipe protektriranela pes kriteriumencar save si phendine ko kanuni/zakoni/. E objektija save si kotar but importantno nacijake isi olen univerzalnikane moljaripa va{ o manu{ipe, istorija, kultura, arti, vigjani/d`anipe/nauka/ thaj tehnologijakoro zuraripe, ja palem, si unikatno thaj si majkarakteristikane va{ varesave hisoorikane vaktija, va{ varesavo stili, ja palem vareso so kergja bari influenza upral i kultura, arti, d`anipe, tehnikano zuraripe ja palem si, nesave ideje, pakjaiba, pend`arde manu{a, save si protektirime thaj si but importantno sar kulturakoro barvalipe. Jekhutno kriteriumi pali savo d`ala pest e ~hivel pes vareso sar kulturakoro barvalipe ja palem na, si o moljaripe, bizi te dikhel pes o kulturakoro barvalipe si religijakoro ja palem na, thaj kotar savi religija avela.

Sar rezultati odolestar so ko akala thana sine o phurane Otomanija, ki republika Makedonija isi but objektija kotar e islameskiri arhitektura, save si but la~he egzemplija/misala/ kotar e islameskoro arti. Ko nakhlo vakti/vrama/ but asavke objektija si teli protekcija thaj kerdine pes olengiri konzervacija thaj arakhibe.

O folklori, adetija, i tradicija, e phurane zanatija thaj asavke moljaripa, sar so si thaj e kreativiteteskere aktivitetija, butivar sikavena e manu{engoro identiteti, e nacijakoro thaj komunitetoskoro identiteti. Akatar, asavko protektiribe astarela thaj adama so vakerela pes nameterijalnikane keribena. Akalesar i Republika Makedonija dela bari sama thaj dela dumo pe sa e forme

kotar kreativiteti so si phanglo e folkloresar, tradicijasar, adetencar kotar sa e komunitetija ko them.

Va{ e rekomandacije vakerdine ko gende 74 thaj 75 kotar o Dujto gindipe e Komitetetoskoro, khamela pest e lel pes sama upral varesave aktija thaj decizije ki politika. Odoleske, o Gaverno lija decizija te del finansijakoro dumo/a`utipe/ te renovirinen pes d`amije, kulturakere thana thaj religijakere objektija kotar sa e nama`oritetakere komunitetija. Phanglo akalesar, ande si vi nekobor decizije, ma{kar kolende vazdipe teatari ki albanikani ~hib ko tetovo, vazdipe Instituti va{ albanologija ko Skopje, dumo va{ o monumetni e Skender Begoskoro ko Skopje thaj decizija te formirinel pes biblioteka ko tetovakoro univerziteti.

Ki legislacijakiri sfera, o Gaverno dela thaj dumo va{ zuraripe e kulturakere identitetoskiri va{ sa e komunitetija, so konkretizingja e amandmanencar ko Kanuni va{ e themeskere/ra{trakere/ bid`ukija/bare divesa/. Kergja pes pharuvipe kolesar e religijakere bid`ukija/bare divesa/ thaj e bare divesa e nama`oritetakere kiomunitetija (albanikano, khorano, srbijakoro, romano, aromanengoro, bo{njakongoro thaj biboldengoro) si vakerdine sar themeskere bare divesa/bid`ukija/.

Pali e inicijativa kotar e Gavernoskoro Prezidenti thaj te keren pes ma{karmutne/internacionalno/ zora te {aj te zurarel pes o ma{karkulturengoro thaj ma{karreligijengoro dijalogo, e republika Makedonijakoro Gaverno ka kerel Sumnaleskiri/lumaki/ konfrerencija va{ dijalogo ma{kar e religije thaj civilizacije savi so ka ikerel pes ko Ohrid kotar 26-to d`i ko 28-to oktobro.

Ministeriumi va{ andrune bukja

Personalno dokumentija - stavija 20, 131, 132, 133

Ko konteksti va{ o procesi kana ikalena pes dromaribaskere dokumentija, astarindoj kotar e lileskoro pheribe, thaj sa d`i ko formularengoro printibe thaj e personalno informacijengoro skrinisaribe/ramovipe/ ko dromaribaskoro dokumenti, respektirinela pes o procesi va{ e lejbe dajakiri ~hib, te nane olengiri dajakiri ~hib I makedonikanei, agjaar sar so phenela o kanuni/zakoni/.

Kotar o dekevri 2004-to ber{ ikalena pes dromaribaskere dokumentija kote so pali o teksti ki makedonikani ~hib thaj i kirilica, {aj te tergjol i albanikani ~hib. Akava si vi va{ e personalno informacije.

Aprilostar 2007-to ber{, kotor proektetar ,,Neve personalno dokumentija,, e manu{a so kerena lafi/vorbin/ ki javer ~hib kotar i oficijalno ~hib (srbikani, bo{njakongiri, khorani, aromanengiri), te rodingje von, olengoro personalno anav thaj dujto anav {aj te oven skrinisarde ki lengiri ~hib.

E manu{enge kotar e nacionalno minoritetija {aj te del pes olenge, te rodingje von, dokumentija save ka oven ki lengiri ~hib.

Va{ e dokumentogoro keribe, e kanunija/zakonija/ save so regulirinena o hakaj e manu{engoro save so kerena lafi/vorba/ ki javer ~hib thaj na ki oficijalnikani makedonijakir ~hib, {aj te len pengiri ~hib thaj skrinisaribe, respektirinela pes d`I ko agor.

Ko momenti, ki Republika Makedonija kerena pes personalno karte ki makedonijakiri ~hib thaj kirilica thaj ki albanikani ~hib thaj olengiri abeseda.

Ko Proekti va{ e personalno dokumentija thaj d`aibe pali e gende 1, 2, 3, 4 thaj 5 kotar o Kanuni va{ prekeribe thaj dopheribe e Kanuneskoro va{ e personalne karte (Oficijalno lil ki Republika Makedonija no. 19/2007) kotar avgo oktovri 2007-to ber{, ka keren pes tehnikane usulija/kondicije/ te {aj te ikalen pes personalno karte kotae so o anav thaj e familijakoro anav ka oven skrinisarde ki makedonikani ~hib, thaj rodingje o manu{a thaj ki lengiri ~hib.

Ko trafiko, o formulari va{ e tradibaskoro lil, o sertifikati va{ traktori, i registracija thaj o atesti va{ i registracija printinena pes ki makedonikani ~hib thaj ki kirilicakiri abeseda.

Kotor neve Proektetar, d`aindoj pali o Kanuni va{ e pharuvibe thaj dopheribe e Kanuneskoro va{ e siguriteto ko trafiko (Oficijalno lil/gazeta/ e Republika Makedonijakiri no. 19/2007) avgo oktovrestar ka keren pes tehnikane kondicije/usulija/ te ikalen pes

tradibaskere lila kolende ka tergjol makedonikani ~hib thaj kirilica, a te rodingje e manu{a {aj te tergjol vi lengiri dajakiri ~hib thaj oleskiri abeceda.

Gendo 11, stavi 130

E personalno dokumentija e manu{enge ki Republika Makedonija dena pes olenge upral i funda kotar e informacije, anav thaj familijakoro anav, kotar e Bijamutno lil. Te manglja manu{ te pharuvel peskoro personalno anav, numa o anav, ja palem numa e familijakoro anav, o manu{ {aj te del rodipe sar so phenela o Kanuni va{ personalno anav (Oficijalno lil/gazeta/ e Republika Makedonijakoro no.8/95) thaj te pharuvel peskoro anav sar so mangela, te phergja sa e kondicije/usulija/ so rodela akava Kanuni/zakoni/. Phenela pes kaj o kanuni na limitirinela o anav, numa o anav na{tit e ovel mamuj i publikani etika/morali/.

Kana kerela pes lafi/vorba/ va{ i translacija, khamela pes te phenel pes kaj i translacija kerela pes pali o norme ki makedonijakiri ~hib, ja palem d`aindoj pali e norme ~hibjakere pe savi kerela pes i transliteracija.

Kotar i analiza thaj e rezultatija kotar e avgo/per{o/ ciklusi thaj sar sikavela e momentalno situacija ko ~hibjengoro istimalkeribe va{ e manu{a kotar e komunitetija, khamela pes te keren pes adekvatno terminologijakere prekeriba, sar so phenena o kanunija save so regulirinena e phu~hiba va{ e personalno dokumentija e manu{engere ki Republika Makedonija, specijalno d`aindoj pali o Kanuni va{ personalno karta. Akava haljovela harmoniziribe ko kanuneskere decizije save si phendine ko teksti va{ o kanunija save so regulirinena akava phu~ibe.

Ministeriumi va{ sastipe

O Minsiteriumi va{ sastipe **si mamuj** e klidaripasar/konkluzijasar/ so vakerela pes ko gendo 57 kotar o Gindipe, kote so vakerela pes kaj o avibe d`i ko socijalnikano dumo/arka/a`utpe/ thaj sastipaskiri protekcija va{ e Roma si seriozno problemi thaj kote so majodorig vakerela pes, kaj e Romen butivar isi problemija te len la~ho tretmani thaj e problemesar ko

nasvele manu{engere segregacijasar, kaj na{ti te aven d`i ko draba/medikamentija/ thaj kaj na{ti te pokinen e servisija, o Ministeriumi odoleske phenela akava:

- Sa e manu{a/themutne/ ki Republika Makedonija, bizi te dikhel pes olengoro etniciteti, sarinen isi hakaj te oevel olen sastipaskiri protekcija, sar so vakerela o gendo 3, nukta 1 kotar o Kanuni va{ sastipaskiri protekcija (Oficijalnikani gazeta/lil/ e Republika Makedonijakiri no. 38/91, 46/93, 55/95, 10/4, 84/2005, 111/2005, 65/2006 thaj 5/2007) thaj vakerela kaj ,,Sakone isi hakaj ko sastipaskoro protektiribe,,.

- E manu{engoro jekhipes ki sastipaskiri protekcija regulirinela pes e gendoja 2, nukta 2 kotar o Kanuni va{ sastipaskoro siguripe (Oficijalnikani gazeta e Republika Makedonijakiri no. 25/00, 34/00, 96/00, 50/01, 11/02, 31/03, 84/05, 37/2006 thaj 36/2007) savo phenela kaj ,,Obligatorio sastipaskoro siguripe si va{ sa e themutne ki Republika Makedonija va{ e sastipaskere servisija thaj pokinibe kerinde upral funda va{ solidariteto, jekhipes thaj efektivno lejbes servisija teli e usulija/kondicije/ so si phendine ko akava kanuni thaj e dopheriba andine upral akava Kanuni,,.

- O Kanuni va{ Sastipaskiri protekcija phenela kaj khamela pes te anen pes Ber{eskere programija va{ sastipaskiri protekcija finansirime kotar e Republika Makedonijakoro Bud`eti. E aktivnostija so phenena pes ko akala programija kerena pes upral sa e manu{a, bizi te dikhel pes olengiri religija, nacionaliteto ja palem savo te ovel javeripe thaj siguripaskoro statusi. Kana definirinena thaj kerena pes e programeskere aktivitetija, bari sama lela pes va{ adava te len pes koboro so {aj buteder e dukhavadine kategorije manu{endar, e manu{a kotar e gava/ruralno thana/ thaj e kategorije teli o riziko. Ko aktivitetongoro keribe bari sama lela pes upral e sanitarno epidemiologikano dikhibe, kontrola upral o pani pijibaske, dezinfekcija thajdezinskecija ko nesave regionija, sastipaskiri edukacija ki kooperacija e NGO-encar, e patrona`no kupakoro butikeribe te arakhen pes e navakcinirime ~have. Akala Programija dena {ajipe va{ avibe d`i ko sastipaskere servisija thaj adale manu{enge save so na kerena buti thaj e manu{a save so nane sigurime nisar.

- Ki komuna [uto Orizari kote so ma`oriteta si Roma, o Minsiteriumi va{ sastipe thaj e internacionalno organizacije phutargje Than e ternenge, kote so dena pes bilovengere prevencijakere thaj edukacijakere servisija va{ e terne ki akija komuna.

- Isi konkretno aktivitetija so si va{ e romani populacija teli i Programa va{ HIV/SIDA thaj tuberkoloza, va{ so si lendino granti kotar e Globalno fondi.

- Phanglo akalesar khamela pes te vakerel pes thaj vi va{ deontologikane kodeksija ko profesionalnikane doktorengere kupe, e stomatologengeri kupa thaj e farmaceutongiri kupa ki Republika Makedonija thaj o kodeksi phenela kaj o doktorija, stomatologija thaj e farmaceftija musaj te d`an pali pakhiv thaj tradicija e profesijakiri thaj von na{ti te keren diferencija ma{kar e manu{a upral adava si mur{ vaj d`uvli, phuripe, **etniciteto**, rasa, politika, seksualno orientacija, invaliditeti, socijalnikani vaj ekonomikani situacija.

- Pali o informacije kotar e Ombudsmaneskoro Reporti kotar 2006-to ber{ nane nisavo rovipe kotar e diskriminacija mamuj e Roma sar pacijentija.

Konsili va{ radiodifuzija

Ko khidipe ikerdino ko 10 maj 2007-to ber{ kote so dikhle pes e komentarija kotar e Dujto gindipe va{ Republika Makedonija, o Konsili va{ radiodifuzija dikhlja kaj adava so si phendino ano Dujto gindipe va{ e etnikane komunitetija thaj e mediumija korekton sikavela i situacija dikhidoj kotar e relevantno regulativa thaj e Konsiloskere rekomandacije si va{ e mediumija thaj olengoro profesionalno anga`iribe ko akava umal/sfera/.

Komisija va{ e relacije e pakhivakere komunitetoncar thaj religijakere kupencar

Hakaj va{ tromalo/slobodno/ sikavibe e religijakiri si regulirimo e gendencar 9, 16 thaj 19 kotar e Republika Makedonijakiri Konstitucija.

D`aindoj pali e gendo 9 kotar e Republika Makedonijakiri Konstitucija, e themutne ki Republika Makedonija si tromale ko slobodije thaj hakaj, bizi te dikhel pes si mur{a vaj d`uvlja, i rasa, mortikakoro

koloni, nacionalno vaj socijalno palpalipe, politikano ja palem religijakoro dikhibe, barvalipe ja palem statusi.

O gendo 16 kotar e Republika Makedonijakiri Konstitucija garantirinela o tromalipe ki pakhiv, ginda thaj publikano vakeribe e gindengoro.

O gendo 19 kotar e Republika Makedonijakiri Konstitucija garantirinela o tromalipe/slobodija/ va{ religija.

„Garantirinela pes tormalo thaj phutardo sikavipe, personalno, ja palem khetane javerencar, thaj sikavibe e religijakiri.„

Pali o Amandmani VII kotar e Republika Makedonijakiri Konstitucija „i Makedonikani ortodoksikani khangiri, thaj e Islameskiri religijakeri khedin ki Makedonija, e Katolikongiri khangiri, Evangelistikano-metodistikani khangiri, Biboldengoro khetanipe thaj javera religikjakere kupe thaj komunitetija si ulavde kotar o them/ra{tra/ thaj si jekha-jekh anglal o kanuni.

E Makedonikani ortodoksno khangeri thaj i Islameskiri khedin ki Makedonija, e Katolikengiri khangiri, Evangeslistikano-Metodistengiri khangiri, Biboldengeri kupa thaj e javera religijakere komunitetija thaj religijakere grupe {aj tromale/slobodne/ te phutren religijakere sikljovnja thaj humanitarno khedina, agjaar sar so vakerela o kanuni.„

Pali adava so phenela o Amandmani VII kotar e Republika Makedonijakiri Konstitucija e religijakere thaj pakhivakere kupen isi {ajipe te keren socijalnikane thaj humanitarnikane khera, agjaar sar so vakerela o kanuni.

O statrusi akale religijakere kupengoro regulirinela pes e Kanunesar va{ religijakere komunitetija thaj religijakere kupe (Oficijalnikani gazeta ki republika Makedonija no. 35/97).

Nane nisavo bihaljovipe ma{kar e manu{a kotar nacionalnikane minoritetija save so khamena te registririnen pengere religijakere komuniteton.

Ki Republika Makedonija o tromalipe/slobodija/ si garantirimi te sikavel peskere religije va{ sa e manu{a.

Sar so phenela o gendo 4 kotar o Kanuni va{ e religijakere komunitetija thaj religijakere kupe khonik na{ti te ~hinavel e manu{engere hakaja te sikaven thaj te praktikirinen pengiri religija.

„Khonik na{ti kanikaske zorasar te phenel ki savi religija ka d`al thaj khonik na{ti te vakerel kanikaske te vakerel ma te ovel gendo ko savi te ovel religijakiri komuniteta, vaj religijakiri kupa.,,

Khonik na{ti kanikas zorasar te legarel te {unel vaj te kerel religijakere aktija ja palem save te oven aktivitetija phangle e pakhivasar.

E manu{enge na{ti te oven ~hinavdine olengere hakaja garantirime e konstitucijasar thaj e kanunesar va{ pakhiv, te ovel gendo ko religijakere kupe,te kerel peskere adetija ja palem save te oven aktivitetija phangle e religijasar.,,

E konstitucijakiri kris/adalati/ ki Republika Makedonija angja duj Rezolucije va{ khosibe nekobor gende/nukte/ kotar o Kanuni va{ religijakere thaj pakivakere kupe:

Gendo 3, nukta 1, gendo 10, gendo 11, nukta 2, gendo 13, gendo 14 thaj gendo 22, nukta 2 thaj e gende 19 thaj 23.

Akala duj Adalataskere/krisakere/ decizije kolencar ~inavena pes akala gende kotar o Kanuni va{ religijakere thaj pakivakere kupe na vakerena kaj prekerela pes o Kanuni - adava phenela kaj akala gende si numa khosle. Sar te si, e Konstitucijakere krisa/adalate/ nane zor te prekerel o kanuni sostar vov {aj numa te khosel varesave genden te si mamuj i Konstitucija.

Ki Republika Makedonija e religijakere komunitetija thaj e religijakere kupe na registririnena pes pali adava savo minoriteti kergja olen, numa pali adava ki savi religija preperena.

D`aindoj pali akava, akala gende na{ti nisar te oven diskriminirime sostar, sar so phenela e Republika Makedonijakiri Konstitucija ko gendo 8, nukta 1, alineja 1 ,,Fundavne moljaripa ki Republika Makedonijakiri konstitucija si: fundavne tromalipa/slobodije/ thaj

hakaja e manu{engere regulirime internacionalno kanunencar thaj e Konstitucijasar,, thaj akate lela vi o tromalipe/slobodija/va{ i religija, pakhiv, te keren adava korkore, ja palem ki grupa/kupa/, privatnikane thaj phutardes, trujal lengere aktivitetija thaj ritualija.

Trubuj te phenel pes kaj sigende khamela pes te anel pes nevo, demokratikano thaj liberalno Kanuni va{ e khangirakoro statusi, e religijakere kupake thaj religijakere grupake. Akava nevo kanuni si kerdino khetane e OSCE/ODIHR-esar thaj e Venecijakere komisijasar thaj internacionalno standardencar ki akija sfera.

Va{ e minoritetongere ~hibjenge ki komunikacija e publikane kupencar thaj kotar olengiri rig - gendo 10 kotar e Fremoskiri konvencija

Ko resarina/cilura/ te bajrarel pes minoritetongere hakaja/~a~ipena/ thaj te zorarel pes o istimalkereibe/prakticiribe/ e minoritetongere ~hibjengi, ko agor ko 2006-to ber{ o Gaverno kergja decizija te del buti 99 translatorengere ki albanikani ~hib ki publikani thaj adalateskiri/kriseskiri/ administracija. Akava procesi d`ala sine majdur ko 2007-to ber{ trujal e {ajipena te arakhen buti ki themeskiri administracija buteder sar 200 manu{a kotar e minoritetongere komunitetija. (ki relacija e rekomandacijencar vakerdine ko gendo 129 thaj 229 kotar o Dujto gindipe e Komitetoskoro).

O nevo teksti ko Lil e Asamblejako isi sugestija te bajrarel pes o istimalkeribe/prakticiribe/ e minoritetongere ~hibjengo kolencar vakarena majhari 20% kotar e manu{a ki Republika Makedonija te vakeren pes vi ko asamblejakere komisije. Akava sikavela phundro majangle ki komparacija e situacijasar ko Republika Makedonijakiri Asambleja ko 2002-to ber{.

Pali e keripa ko edukacijakoro umal thaj dejibe jekha-jekh {ajipena va{ educiribe - gendo 12 kotar e Fremeskiri konvencija

Ko edukacijakoro umal, prekerdo si o kanuni va{ fundavni edukacija adaleja so kergja pes 9-ber{engiri fundavni edukacija thaj angja pes fakultativno

religijakiri edukacija. Akaleja manglja pes te bajraren pes e univerzalno moljaripa upral same si fundirime sa e religije thaj te zurarel pes o civilnikano haljovipe ma{kar e sikle, sar vi te del pes olenge {ajipe va{ olengoro individualno religijakoro identiteti.

Ko april 2007-to ber{ kergje pes amandmanija ko Kanuni va{ ma{karuni edukacija odolesar so akija edukacija musaj te nakhel pes thaj si bilovengiri edukacija. Akaleja mangela sine te barjarel pes e edukacijakoro niveli ma{kar sa e manu{a, specijalno ma{kar e minoritetija kola so ko nakhlo vakti/vrama/ isine olen limitirimo aksesi/avibe/ d`i ko sa e profilija kotar ma{karuni edukacija ki lengiri ~hib. Akale bukjenar e Republika Makedonijakoro Gaverno khamela te zurarel e manu{ikane kapaciteton, te bajrarel e socijalnikane kohezija thaj te khosel pes i socijalnikani bibaht thaj diskriminacija.

Klidaripe/phaglimaski vorba/

E Republika Makedonijakor Gaverno specijalno respektirinela e Komiteteskere aktivitetija ko procesi ko monitoringo upral e implementiribe e Fremeskere konvencijakoro thaj gindinela kaj i implementacija akale Konvencijakoro khamela pes te ovel jekh kontinuirimo thaj pan-evropakoro procesi.